

Sierpień 1980 i Solidarność

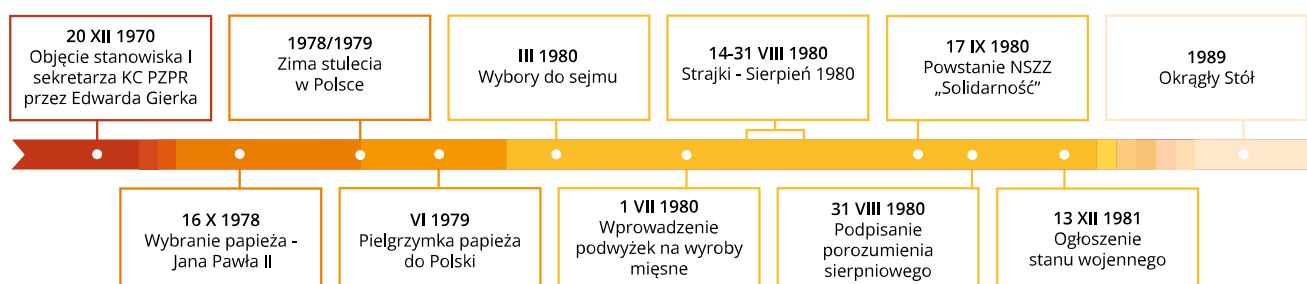
- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film](#)
- [Linia chronologiczna + Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: *Posłanie I Zjazdu Delegatów Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” do ludzi pracy Europy Wschodniej z września 1981 r.* Cytat za: *Wiek XX w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1998, s. 411.

Pod koniec lat 70. sytuacja gospodarcza w Polsce stale się pogarszała. Pierwsze strajki wybuchły w lipcu 1980 r., po kolejnych podwyżkach cen żywności. Stały się niektóre zakłady pracy w Lublinie, Mielcu, Poznaniu, Rzeszowie i Warszawie. Władze próbowały stłumić falę strajkową przez ustępstwa płacowe w poszczególnych przedsiębiorstwach, co wywołało strajki w kolejnych zakładach pracy. Na początku sierpnia protesty wybuchły w Łodzi, a w połowie miesiąca stanęła Stocznia Gdańska. W Gdańsku robotnicy żądali m.in. przywrócenia do pracy Anny Walentynowicz i Lecha Wałęsy, zwolnionych za działalność związkową. W ciągu kilku dni do strajku przyłączyło się całe Trójmiasto. Dyrekcja Stoczni Gdańskiej zgodziła się na podwyżki i Lech Wałęsa ogłosił zakończenie strajku, jednak na wezwanie współpracowników (m.in. A. Walentynowicz, B. Borusewicz, A. Pieńkowska) wycofał się z tej decyzji. Nadal część załogi kontynuowała strajk, solidaryzując się z innymi zakładami Trójmiasta.

Twoje cele

- Opiszysz, jak powstała „Solidarność”.
- Wskażesz najważniejszych działaczy opozycyjnych.
- Przeanalizujesz postulaty Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego.

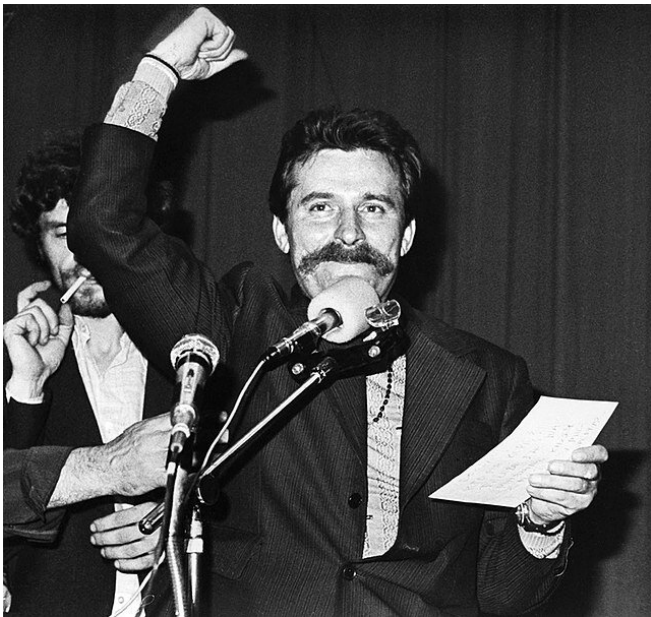
Dla zainteresowanych

„Mieliśmy poczucie misji”. Ludzie Solidarności

Porozumienia sierpniowe i powstanie NSZZ „Solidarność”

W Stoczni Gdańskiej powołano Międzyzakładowy Komitet Strajkowy (MKS) z Lechem Wałęsą na czele. Komitet miał reprezentować protestujących z różnych zakładów i koordynować akcję strajkową na Wybrzeżu. Robotnicy sformułowali 21 postulatów, wśród których obok żądań ekonomicznych znalazły się także polityczne: prawa do strajków, zgody władz na powołanie niezależnego związku zawodowego, przestrzegania wolności słowa oraz uwolnienia więźniów politycznych. Protestujący robotnicy skorzystali z pomocy doradców, wśród których znaleźli się Bronisław Geremek i Tadeusz Mazowiecki. MKS nie dopuścił do wyjścia robotników na ulice, by nie dać władzom pretekstu do użycia siły. Wydał też czasowy zakaz sprzedaży i spożycia alkoholu. Autorytet Komitetu był tak silny, że mieszkańcy Trójmiasta i przyjezdni przestrzegali zakazu.

Lech Wałęsa w czasie strajku w Stoczni Gdańskiej, sierpień 1980 rok. Lech Wałęsa (ur. 1943) – polski polityk i działacz związkowy, opozycjonista w PRL, współzałożyciel i przewodniczący Solidarności, w latach 1990–1995 prezydent RP, laureat Pokojowej Nagrody Nobla z 1983 roku.

Co oznacza gest, jaki wykonuje Wałęsa? Czego dotyczy?

Źródło: Giedymin Jabłoński, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

maja 1981 roku).

Solidarnościowe strajki objęły cały kraj.

Analogiczne komitety strajkowe powstały też w Szczecinie oraz w Jastrzębiu na Górnym Śląsku. Po wielodniowych negocjacjach przedstawiciele rządu podpisali porozumienia społeczne (30 sierpnia w Szczecinie, 31 sierpnia w Gdańsku i 3 września 1980 r. w Jastrzębiu). Zgodzili się m.in. na ograniczenie cenzury, przywrócenie do pracy osób zwolnionych po wydarzeniach 1970 i 1976 r., opracowanie reform gospodarczych i przeprowadzenie konsultacji społecznych w tej sprawie oraz utworzenie niezależnych związków zawodowych. W efekcie 17 września 1980 r. zaczął działać Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”. Na jego czele stanął Lech Wałęsa. W związku ze strajkiem studentów władze były też zmuszone do rejestracji Niezależnego Zrzeszenia Studentów (22 września 1980 r.), a po protestach rolników – NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych (12

Do Solidarności wstąpiły również setki tysięcy członków partii. We wrześniu następnego roku NSZZ liczył już blisko 10 mln członków.

Tablice z 21 postulatami Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego umieszczone na budynku portierni przy bramie nr 2 Stoczni Gdańskiej im. Lenina.

Sprawdź, jak obecnie nazywa się dawna Stocznia im. Lenina.

Źródło: Krzysztof Korczyński, licencja: CC BY-SA 3.0.

W Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (PZPR) zaczęły powstawać struktury poziome, tzw. poziomki. Oznaczało to, że działacze niższych szczebli porozumiewali się między sobą, omijając swoich zwierzchników, i żądali wcielenia w życie programowych zapisów o demokracji wewnątrz partii. Edwarda Gierka zastąpił na stanowisku I sekretarza Komitetu Centralnego (KC) PZPR Stanisław Kania, który pełnił tę funkcję do października 1981 r., kiedy kierownictwo uznało, że jest zbyt uступliwy jak na przywódcę w okresie największego kryzysu władzy w PRL. W tym samym miesiącu następcą Kani został gen. Wojciech Jaruzelski, piastujący już urząd premiera i ministra obrony narodowej.

Przygotowania do konfrontacji

Istnienie Solidarności, masowego ruchu społecznego poza kontrolą komunistów, prowadziło do **emancypacji** społeczeństwa, czego nie dało się pogodzić z dyktaturą partii. ZSRS od początku powstania „Solidarności” naciskał na władze PRL, by związek zlikwidowały. Pod koniec 1980 r. przywódcy sowieccy zdecydowali o zorganizowaniu w Polsce ćwiczeń wojsk Układu Warszawskiego, co oznaczało demonstrację siły.

Obawę przed interwencją zbrojną zwiększały w społeczeństwie polskim nieustające ataki władz na „Solidarność”. Podczas sesji Wojewódzkiej Rady Narodowej w Bydgoszczy 19 marca 1981 r. trzech związkowcy z Solidarności: Jan Rulewski, Mariusz Łabentowicz i Michał Bartoszcze zostali dotkliwie pobici przez funkcjonariuszy ZOMO. Związkowcy zorganizowali strajk ostrzegawczy. W dniu 27 marca na cztery godziny stanęła prawie cała Polska. Władze zapewniły, że odszukają winnych pobicia i protest został zawieszony. Część kierownictwa partii uważała, że trzeba „Solidarność” zdławić siłą, część zaś – że metodą nękania i niewielkich ustępstw. Ostatecznie zwyciężyli zwolennicy Stanisława Kania, który proponował unieszkodliwienie związku bez użycia siły. Kania przekonał też Leonida Breżniewa, że władze PRL panują nad sytuacją i samodzielnie spacyfikują „Solidarność”.

I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność”, Gdańsk, hala Olivia, 5–10 września 1981 r. Druga część Zjazdu odbyła się w dniach od 26 września do 7 października. Wyjaśnij, z czego wynikała duża popularność związku zawodowego także poza środowiskiem robotników.

Źródło: dostępny w internecie: ipn.gov.pl, tylko do użytku edukacyjnego.

Mimo pozornego odprężenia sytuacja w kraju wcale się nie poprawiała, zaopatrzenie było coraz gorsze. W maju 1981 r. Polskę wstrząsnęła wiadomość o zamachu na papieża. Turecki zamachowiec zranił Jana Pawła II podczas spotkania z wiernymi na placu Świętego Piotra w Rzymie. Do dziś nie udało się do końca wyjaśnić, kto był inspiratorem zamachu. Najprawdopodobniej stały za nim sowieckie służby specjalne. We wrześniu 1981 r. rozpoczął obrady zjazd **delegatów** Solidarności. Uchwalono wtedy *Posłanie do ludzi pracy Europy Wschodniej*. W dokumencie tym związkowcy zachęcali robotników w krajach „demokracji ludowej” do pójścia w ślady „Solidarności” i do walki o prawa człowieka. Rząd zinterpretował to jako zachętę do przeprowadzenia „**kontrrewolucji**” w krajach bloku wschodniego. W tym czasie trwały już przygotowania do wprowadzenia w Polsce **stanu wojennego**. Władze szukały tylko pretekstu do uderzenia. Użyły nagrań z tajnych obrad

związku, wykonanych przez współpracownika Służby Bezpieczeństwa. Liderzy Solidarności rozmawiali na nich o możliwości konfrontacji ze stroną rządową, toteż odpowiednio spreparowane (powyciągane z kontekstu i złączone) fragmenty tych rozmów świetnie nadawały się do oskarżenia robotników o złą wolę.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D1CcF3Je3>

Film opowiadający o sierpniu 1980 i Solidarności.

Słownik

analogiczny

bliski, zbliżony; od słowa „analogia” (z gr. *analogia* – zgodność, podobieństwo) sytuacja, zjawisko bądź rzecz podobne do innych pod pewnymi względami

delegat

(z łac. *delegatus* od *delegare* – wysłać) oficjalny przedstawiciel jakiejś zbiorowości, np. organizacji, reprezentujący jej interesy

emancypacja

(z łac. *emancipatio* – uwolnienie się od zależności, usamodzielnienie) wyzwolenie jakiejś grupy społecznej, zrównanie jej w prawach z resztą społeczeństwa; uwolnienie się od zależności i zdobycie lepszej pozycji w strukturze społecznej

kontrrewolucja

(z łac. *contra* – przeciw + *revolutio* – obrót, przewrót) działania skierowane przeciwko rewolucji, prowadzone po jej zakończeniu lub w czasie jej trwania; wyrażenie użyte po raz pierwszy podczas rewolucji francuskiej

stan wojenny

jeden ze stanów nadzwyczajnych wynikający z zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa, polegający na przejęciu administracji przez wojsko; sytuacja prawna polegająca na ograniczeniu praw i wolności obywatelskich

Słowa kluczowe

Stocznia Gdańska, Solidarność, Lech Wałęsa, Wojciech Jaruzelski, porozumienia sierpniowe, Polska w latach 1957–1981, komunizm w Polsce

Bibliografia

Sprawy gospodarcze w dokumentach pierwszej Solidarności, t. 1, 16 sierpnia 1980 – 30 czerwca 1981, wybór, wstęp i oprac. J. Luszniewicz, A. Zawistowski, IPN, Warszawa 2008.

W. Roszkowski, *Historia Polski 1914–2000*, Warszawa 2001.

W. Fijałkowski, *Milicja Obywatelska i Służba Bezpieczeństwa w województwie wrocławskim w latach 1945–1987*, Wrocław 1989.

J. Kuroń, *Autobiografia*, Warszawa 2009.

Film

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmami i wykonaj kolejne polecenia.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D13bcxBMn>

Film opowiadający o sierpniu 1980 i Solidarności.

Polecenie 2

Wyjaśnij przyczyny kryzysu gospodarczego PRL pod koniec lat 70. XX w. i wpływ decyzji ekonomicznych podejmowanych przez komunistyczne władze na sytuację społeczną i polityczną.

Twoja odpowiedź

Polecenie 3

Podaj genezę strajków, które latem 1980 r. przetoczyły się przez Polskę.

Tvoja odpowiedź

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D13bcxBMn>

Film opowiadający o sierpniu 1980 i Solidarności.

Polecenie 4

Wymień metody działania komunistycznych władz zmierzające do zduszenia drugiej fali strajków latem 1980 r.

Tvoja odpowiedź

Polecenie 5

Scharakteryzuj ruch Solidarności w latach 1980–1981. Prześledź jego skład społeczny, program, metody działania.

Tvoja odpowiedź

Linia chronologiczna + Sprawdź się

Polecenie 1

Zapoznaj się z linią chronologiczną, a następnie wykonaj polecenia.

Polecenie 2

Przeanalizuj postulaty Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego, wyjaśnij, które z nich miały charakter polityczny, które ekonomiczny, a które społeczny. Z czego wynikały takie żądania?

Twoja odpowiedź

Polecenie 3

Przedstaw i oceń sposób, w jaki komunistyczne władze opisywały postulaty oraz działania opozycji solidarnościowej. Jakie były cele stosowania takiego przekazu przez stronę rządową?

Twoja odpowiedź

Ćwiczenie 1

Jakie wydarzenie przedstawia fotografia? Podaj jego miejsce i datę, napisz, kto został przedstawiony na zdjęciu, oraz wyjaśnij skutki wydarzenia.

Źródło: dostępny w internecie: ipn.gov.pl, tylko do użytku edukacyjnego.

Tvoja odpowiedź

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj polecenie.

“ Poślanie I Zjazdu Delegatów Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” do ludzi pracy Europy Wschodniej z września 1981 r.

Delegaci zebrani w Gdańsku na I Zjeździe Delegatów Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” przesyłają robotnikom Albanii, Bułgarii, Czechosłowacji, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Rumunii, Węgier i wszystkich narodów Związku Radzieckiego – pozdrowienia i wyrazy poparcia.

Jako pierwszy niezależny związek zawodowy w naszej powojennej historii głęboko czujemy wspólnotę naszych losów. Zapewniamy, wbrew kłamstwom szerzonym w waszych krajach, jesteśmy autentyczną, 10-milionową organizacją pracowników, powołaną w wyniku robotniczych strajków. Naszym celem jest walka o poprawę bytu wszystkich ludzi pracy. Popieramy tych z was, którzy zdecydowali się wejść na trudną drogę walki o wolny ruch związkowy. Wierzimy, że już niedługo wasi i nasi przedstawiciele będą mogli się spotkać celem wymiany związkowych doświadczeń.

Źródło: Poślanie I Zjazdu Delegatów Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” do ludzi pracy Europy Wschodniej z września 1981 r. Cytat za: Wiek XX w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1998, s. 411.

Wyjaśnij, do kogo delegaci kierowali swoje poślanie. Dlaczego zdecydowali się je ogłosić?

Twoja odpowiedź

Dla nauczyciela

Autor: Joanna Kalinowska

Przedmiot: Historia

Temat: Sierpień 1980 i Solidarność

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

LVII. Polska w latach 1957–1981. Uczeń:

6) wyjaśnia przyczyny i następstwa strajków w 1980 roku;

7) charakteryzuje ruch społeczny „Solidarność” i ocenia jego wpływ na przemiany społeczno-polityczne w Polsce i w Europie.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- omawia genezę NSZZ „Solidarność”;
- analizuje postulaty Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego;
- wymienia osoby zaangażowane w działalność MKS.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego (porównawcza);

- dyskusja;
- mapa myśli.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Przygotowanie do zajęć. Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „Sierpień 1980 i Solidarność”. Prosi uczestników zajęć o zapoznanie się z tekstem w sekcji „Przeczytaj” i multimediami (filmami) w sekcji „Film” tak, aby podczas lekcji mogli w niej aktywnie uczestniczyć i wykonywać polecenia.
2. Nauczyciel poleca uczniom, aby przygotowali prezentację na podstawie informacji zawartych w sekcji „Przeczytaj” i filmach, aby w fazie realizacyjnej przedstawić ją na forum klasy.

Faza wstępna:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy uczniom temat lekcji, nawiązując do zagadnień opisanych w sekcji „Wprowadzenie”. Omawia cele lekcji.
2. Raport z przygotowań. Nauczyciel przy użyciu dostępnego w panelu użytkownika raportu weryfikuje przygotowanie uczniów do lekcji: sprawdza, którzy uczestnicy zajęć zapoznali się z udostępnionym e-materiałem. Nauczyciel poleca uczniom, aby zgłaszali swoje propozycje pytań do wspomnianego tematu. Jedna osoba może zapisywać je na tablicy. Gdy uczniowie wyczerpią swoje pomysły, a pozostały jeszcze jakieś ważne kwestie do poruszenia, nauczyciel uzupełnia informacje.

Faza realizacyjna:

1. Prezentacje uczniów. Wskazani przed lekcją uczniowie prezentują i omawiają efekty swojej pracy. Nauczyciel oraz inni uczniowie zadają pytania prezentującym, w razie potrzeby uzupełniają ich wypowiedzi.

2. Praca z drugim multimedium („Linia chronologiczna + Sprawdź się”). Uczniowie zapoznają się z e-materiałem i wykonują polecenie nr 2: „Przeanalizuj postulaty Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego, wyjaśnij, które z nich miały charakter polityczny, które ekonomiczny, a które społeczny. Z czego wynikały takie żądania?”. Tworzą notatkę w formie mapy myśli, w której od centralnego punktu (Postulaty MKS) odchodzą trzy odgałęzienia (o charakterze politycznym, o charakterze społecznym, o charakterze ekonomicznym). Wybrana osoba albo ochotnik przedstawia swoją propozycję odpowiedzi, następuje jej wspólna weryfikacja na forum klasy.
3. Nauczyciel, nawiązując do polecenia 3, zadaje uczniom pytanie: W jaki sposób komunistyczne władze opisywały postulaty oraz działania opozycji solidarnościowej? Jakie były cele stosowania takiego przekazu przez stronę rządową? Uczniowie zgłaszają swoje propozycje, krótko dyskutują.
4. Nauczyciel udostępnia uczniom za pomocą rzutnika lub tablicy interaktywnej ćwiczenie 1 z sekcji „Linia chronologiczna + Sprawdź się”, a po jego wykonaniu – ćwiczenie 2. Uczniowie pracują indywidualnie. Po zalogowaniu się na telefonie, tablecie lub komputerze przystępują do wykonania zadania. Nauczyciel obserwuje postęp pracy i rezultaty. Po wyznaczonym przez nauczyciela czasie wybrani lub chętni uczniowie odczytują swoje propozycje. Nauczyciel komentuje rozwiązania uczniów.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel ponownie wyświetla na tablicy temat lekcji zawarty w sekcji „Wprowadzenie” i inicjuje krótką rozmowę dotyczącą kryteriów sukcesu. Czego uczniowie się nauczyli?
2. Prowadzący omawia przebieg zajęć i pracę uczniów, ocenia przedstawione prezentacje uczniowskie.

Praca domowa:

1. Wróć do filmów w sekcji „Film” i wykonaj dołączone do nich polecenia.

Materiały pomocnicze:

Sprawy gospodarcze w dokumentach pierwszej Solidarności, t. 1, 16 sierpnia 1980 – 30 czerwca 1981, wybór, wstęp i oprac. J. Luszniewicz, A. Zawistowski, IPN, Warszawa 2008.

W. Roszkowski, *Historia Polski 1914–2000*, Warszawa 2001.

W. Fijałkowski, *Milicja Obywatelska i Służba Bezpieczeństwa w województwie wrocławskim w latach 1945–1987*, Wrocław 1989.

J. Kuroń, *Autobiografia*, Warszawa 2009.

Wskazówki metodyczne:

Uczniowie mogą wykorzystać nagrania filmowe oraz informacje zawarte w linii chronologicznej do przygotowania się do lekcji powtórzeniowej.